

ipsas esse distinctas. Et hæc sententia consonat fidei, quæ docet actus intellectus et voluntatis, nempe fidei et charitatis, et earum habitus esse diversos : ergo ipsæ potentiae sunt distinctæ inter se, unde concursus, quem præbet Deus intellectui, distinctus est ab illo, quem præbet voluntati : ergo. Facit etiam illud Lucæ 10: *Diliges Dominum Deum tuum ex tota anima tua, et ex omnibus viribus*, etc. Ubi potentias animæ vocat vires illius, et numerat illas, ut distinctas ab anima. Et isto modo exponunt multi illud Psalmi: *Benedic, anima mea, Domino, et omnia, quæ intra me sunt*. Tandem ordo naturæ, et artis attestantur huic veritati : ars enim ad diversas actiones diversa adinvenit instrumenta, et natura ad diversas operationes naturales, diversas præbet virtutes, ut experientia docet. Ratio dubitandi in principio posita non urget, quia distinctio quidem asserenda non est sine necessitate, sed neque etiam querenda est ad hoc mathematica ratio, et in philosophia rationes factæ sunt sufficietes ad conclusionem dictam asserendam.

6. *Dubium resolvitur de quo consule etiam auctorem, disp. 7 Metaphysicæ, sect. 2, n. 22.*

— Rogabis, utrum saltem divinitus potentiae animæ possint ab illa separari; multi negant, ut Cajetanus, 4 p., q. 54, Capreolus, in 1, dist. 3, quæst. 3, insinuat D. Thomas, de spiritualibus creaturis, articulo ultimo ad septimum, 1, 2, quæst. 410, artic. 4, ubi ait non posse intelligi animam sine potentia. Et probatur. Nam quod realiter ad invicem distinguuntur, non necessario arguit separabilitatem : relatio enim et terminus sunt distinctæ, neque tamen possunt separari, quia habent intrinsecam connexionem, inter potentiam autem et essentiam est summa unio. Et confirmatur. Nam de essentia propriae passionis esse videtur dicta inseparabilitas.

7. *Pars affirmativa probabilior.* — Probabilius tamen oppositum, quod defendunt Ferrariensis 2, contra, c. 65. Soto supra, c. de proprio, imo in 4, distinct. 9, quæst. 2, art. 5, dicit esse certum secundum fidem passionem esse separabilem a substantia, quia in sacramento Eucharistiae manet propria passio panis, nutrit enim, etc. Hæc vero opinio ex eo probatur, quia nulla est implicatio contradictionis in ea re : sunt enim animæ, ejusque potentiaæ entitatis distinctæ, neque una essentialiter pendet ab altera : probatio autem desumpta ab Eucharistia ostendit quidem hoc esse consonum illi mysterio, non tamen est cur dicatur de fide. Namque S. Thomas, 3 p.,

quæstion. 75, articulo 6 ad ultimum, ait operationes consequentes substantiam panis convenire accidentibus miraculose, ac si manerent ibi potentiae ad illas.

8. *Ad argumentum partis negativæ in n. 6.* — Ad argumentum ergo alterius opinionis respondet ex sola distinctione reali non colligi separabilitatem, si adsit essentialis dependencia, qualis inter relationem et terminum intercedit. Ad confirmationem dicitur cum divo Thoma 1, 2, supra, separata potentia, verbi gratia, intellectu, adhuc animam fore intellectivam non formaliter, sed radicaliter : atque hæc est differentia inter passiones et accidentia communia naturaliter inseparabilia, quod passiones radicentur in essentia, non vero accidentia, et ideo quantum est ex vi essentiaæ passio non potest naturaliter separari : alia vero accidentia possunt. An autem separato semel intellectu, verbi gratia, ab anima sibi relicta dimanaret alius intellectus, capite tertio dicetur. An rursum intellectus forte separatus posset intelligere, sicut calor calefacere, negandum omnino, quia actio vitalis intrinsecæ pendet a primo principio vitae, sine quo proinde exerceri non potest. Diximus de hoc nonnulla in 2, Physicorum, et dicemus etiam in capite sequenti.

CAPUT II.

UTRUM POTENTIAE DISTINGUANTUR PER ACTUS, ET OBJECTA.

1. *Arguitur pro negativa parte.* — Habet anima quælibet diversitatem magnam operationum, ut discurrendo per singulas facile constare potest, ad quas exercendas diversis indiget potentiaæ, et distinctis organis quæ in viventibus esse experimur : quare postquam dictum est de entitate potentiarum, dicendum sequitur de earum distinctione, quam quidem ex objectis et actibus sumere non videntur. Primo, quia actus et objecta posteriora sunt potentiaæ et illis multum extrinsecæ. Secundo, quia distinctivum et constitutivum rei debet esse quod certum et indivisibile; actus autem et objecta, quæ ad unam potentiam pertinent, sunt innumeræ et diversi : ergo impossibile est ex his sumi unitatem potentiaæ, aut distinctionem. Tertio specificativum est unum tantum : erit ergo in præsentि specificans potentiam, vel actus, vel objectum, non utrumque; nulla est autem ratio, cur sit potius unum, quam aliud : ergo neutrum erit. Quarto si potentiaæ

distinguenterur per objecta non esset major distinctio in potentia, quam in objectis, neque e contrario : oppositum autem constat, nam voluntas et intellectus realiter distinguuntur, et tamen eorum objecta tantum distinguuntur ratione : et e contra albedo et nigredo distinguuntur realiter, tamen potentia ad illas tendens est eadem. Quinto, si per objecta potentiaæ distinguantur, omnes potentiaæ, quæ idem objectum habent, ejusdem erunt speciei, ut visus equi et hominis, intellectus hominis et Angeli, quod tamen videtur falsum. Sexto, si potentiaæ specificarentur ab objectis, etiam actus specificarentur, quia sicut potentiaæ versantur circa objecta, ita et actus. Consequens autem est falsum : alias potentiaæ, et actus circa idem objectum ejusdem speciei essent. Septimo, duæ potentiaæ distinctæ versari possunt circa idem objectum : ergo non distinguuntur ex objecto. Consequentia clara est : antecedens vero probatur. Nam voluntas et intellectus versantur circa bonum, illa amando, hic cognoscendo. Visus etiam percipit colorem, et phantasia illum imaginatur. Octavo habitus distinguuntur a potentia specificæ, distinguuntur autem inter se per actus et objecta : ergo non potentiaæ. Probatur consequentia, quia duæ res distinctæ speciei non possunt habere idem specificans, aut distinctivum.

2. *Prima assertio principialis affirmativa suadetur.* — In hac quæstione sermo est de distinctione formalis, et specifica, non de materiali et numerica : illam ergo desumendam esse ex actibus et objectis, Aristoteles affirmavit, et cum eo philosophi omnes, id quod negari non potest, visus enim ab auditu ideo distinguatur, quia unus ordinatur ad videndum colores, alijs vero ad audiendum sonos. Item actus sunt effectus potentiarum, ex effectu autem adæquate diverso colligi potest diversitas causæ. In artificialibus quoque instrumenta distinguuntur ex diversis actionibus ad quas destinantur : potentiaæ autem sunt instrumenta naturæ : ex actibus ergo distinguenda sunt.

3. *Opiniones variae de modo explicandi proximam assertionem.* — Quocirca de questione, an est, minime certatur: sed de modo est difficultas. Nam quidem aiunt potentias distinguiri per actus a posteriori tantum, tanquam per effectus. Ita Philoponus, l. 2, de Anima, quem sequitur Venetus et Apollinaris, Jandunus, quæst. 8, Cajetanus Thienensis, text. 29 et 33. Alii volunt distinguiri potentias per actus a priori, ut causam tamen extrinsecam, et non specificantem. Ita Hervæus, quodlib. 1, q. 12.

Alii tenent distinguiri potentias per actus intrinsecæ, et essentialiter, non quod ipsi actus et objecta sint differentiae intrinsecæ constituentes potentias, sed quod in coaptatione ad actus et objecta consistat intrinseca differentia specifica, et distinguens potentias. Hæc est D. Thomæ sententia, 4 p., quæst. 77, a. 7, et Alexandri Aphrodisii, citat., text. 33, sequunturque Cajetanus, Niphodus, Egidius et alii. Item Ferrariensis 4, contra Gentes, c. 24, § Pro hujus. Estque mens Aristotelis in eo, text. 33, et 2 Ethicorum, text. 16. Veraque sententia, in cuius explicatione prius dicemus de modo, quo specificantur et distinguuntur potentiaæ, deinde quomodo specificentur actus.

4. *Notatio prima duplicitis potentiaæ, de qua relate in Metaphysica, disp. 43.* — Notandum ergo duplē esse potentiam, activam et passivam : activa dicitur quæ ad agendum ordinatur. Hæc autem duplex distinguuntur. Nam alia est agens actione transeunti, ut calor, alia immanentí, ut intellectus, et convenient, quod utraque agit circa aliud: sed differunt, quod prima agat circa aliud, ut subjectum producendo in illo formam similem; secunda vero circa illud nihil agat, sed respiciat tantum, ut objectum, quod cognoscit, vel amat, etc., atque hæc potentia pure activa non est, sed semper habet aliquid admixtum passivæ.

5. *Potentia passiva dicitur illa, quæ potest aliquid recipere: aliquando quidem formam physicam proprie dictam, seu terminum alterationis physicæ, et naturalis, aliquando vero formam solummodo perfectivam, nullaque præjacentem admittendo, ut sensus recipit speciem, atque hujusmodi potentia passiva admiscetur activæ immanenter, quia prius indigit receptione alicujus formæ: ut deinde eliciat actum, quem postea etiam recipit, ut dicemus, libro sequenti, agendo de potentia cognoscientibus.*

6. *Utriusque discrimen.* — Ex quibus colligitur differentia inter has potentias, quod activa transeunter, sit operativa sui objecti, activa vero immanenter, minime : habent enim se hujusmodi potentia instar scientiae practicæ et speculativæ; practica enim operatur suum objectum, ut ars ædificandi efficit domum: scientia vero speculativa supponit objectum, et illud contemplatur, sic calor, quia est potentia transeunter agens, calorem facit, quem pro objecto habet, tactus vero calorem non facit, sed illum sentit et cognoscit: omnis igitur potentia activa operatur circa suum objectum, diverso licet modo. At vero potentia

passiva non operatur, sed recipit aliquid, et ab aliquo, ac quod recipit habet propriam rationem objecti respectu illius: nam ad id primo, et per se ordinatur. Sic potentia materiæ ordinatur ad receptionem formæ, et illam habet pro objecto, quamvis etiam id a quo recipit aliquando dicatur objectum, ut in potentiis cognoscitivis objectum dicitur a quo potentia immutatur.

7. *Notatio secunda.*—Secundo est notandum potentiam a natura dari non propter se, sed ut enti jam existenti deserviat, vel ad agendum, vel ad recipiendum aliquid. Unde ex triplici illo genere rerum, quod in capite de relatione in logica distinguebamus, potentiae omnes computandæ sunt in medio genere eorum, quæ nec omnino absolutæ sunt, nec omnino respectivæ, sed simpliciter absolutæ, ordinatæ tamen ad aliud, ut ad finem. Ex quibus colligitur potentiam habere essentialē habitudinem ad objectum et operationem, diverso tamen modo, nam objectum respicit, ut finem extrinsecum, operationem autem, ut intrinsecum, qui tamen duo fines non sunt, sed integrantes unum.

8. *Secunda assertio pro tertia opinione ad ducta num. 3.*—His suppositis est conclusio: Omnis potentia animæ specificatur intrinsece, ex coaptatione, quam habet ad operandum circa suum objectum, et per hanc etiam distinguitur ab aliis. Hæc conclusio satis probata manet ex dictis hic, et ex simili de specificatione animæ: nam sicut anima ordinatur ad corpus, et ex coaptatione ad illud specificatur, ita, etc. Idem patet ex iis, quæ in logica diximus de specificatione habituum, et ex dictis in physicis de specificatione motuum, hæc enim omnia æqualiter se habent, et ita idem est modo dicendum in præsenti.

9. *Explicatur et suadetur amplius.*—Hoc optime explicant instrumenta artis: ars enim imitatur naturam, nam quod in arte sunt instrumenta, sunt potentiae in natura. Unde siue artifex primo considerat operationem, ad quam ordinat instrumentum et materiam, circa quam debet cum illo operari, et postea ipsum efficit ex tali materia et forma, qualem requirit finis illius: ita hoc idem intelligendum est de potentiis naturalibus, anima enim quæ principium erat futura multarum operationum circa varia et diversa objecta, exigebat potentias diversas pro qualitate et modo operationum et objectorum, et ideo natura tales dedit animæ potentias, ut essent talibus actibus et objectis proportionatae, quod est specificari ab illis.

Unde quidquid in eis intrinsece reperitur, absolutum est, sicut quidquid est in instrumento artis, verbi gratia, calamo, est absolutum, at tamen quia totum id respicit potentia, ut sit coaptata operationi circa tale objectum, ideo ab objecto dicitur specificari, ejusque essentia consistere in ordine ad illud, quod idem significavit Philosophus, nono Metaphysicæ, textu decimo tertio, dicens potentiam definiri per actum, ac denique in hoc fundatur illud effatum: *Actus et potentia in eodem sunt genere*, quia scilicet inter se proportionari necesse est.

10. *Qualisnam sit unitas objecti, unde potentie unitas petenda est, variis exemplis discutitur, de quo consule etiam auctorem, lib. 2, de Angelis, cap. 14, num. 11.*—Sed difficultas restat, quodnam sit objectum specificans potentiam, id est, quam unitatem objectum requirat, specificam ne, an genericam? Simile dubium tractavimus de scientiis in fine Posteriorum atque ita declaratur. Nam sæpe duo actus specie differentes pertinent ad eamdem potentiam, ut scientia et opinio, sæpe vero pertinent ad diversas, ut intellectio et volitio. Item idem objectum aliquando pertinet ad diversas potentias, ut inter arguendum dicemus in principio in quarto argumento, aliquando vero diversissima objecta pertinent ad eamdem potentiam. Item quæ pertinent ad unam potentiam aliquando continentur sub uno genere, ut sapores et odores: aliquando vero ad diversa, ut substantia, et quantitas comprehenduntur ab intellectu.

11. *Quatuor Corollaria.*—*Tertia assertio satis faciens difficultati, in num. 10.*—Hæc ergo et similia, quæ difficultatem aperiunt, vitam parant ad inveniendam veritatem: nam ex illis habetur primo, non quamlibet diversitatem actuum diversificare potentias, siquidem potentia una habere potest actus diversos. Habetur secundo, convenientiam specificam, aut genericam rerum non specificare ad conferendam unitatem, vel diversitatem potentiae, quia, ut dictum est, res una, atque eadem pertinere potest ad diversas potentias, et diversa ad eamdem aliquando etiam res comprehensæ sub objecto unius potentiae sunt ejusdem speciei, aliquando ejusdem generis: interdum denique analogice tantum convenient, ut in ente. Et hinc tertio colligitur, cum differentia, vel convenientia in esse reali non sufficiat ad unitatem, vel diversitatem potentiarum tribuendam, in rebus iis, quæ sub unam potentiam cadunt, querendam esse aliquam realem convenientiam, ratione cuius

ad eamdem potentiam pertineant, et similiter, quæ pertinent ad diversas potentias, id habere ex aliqua diversitate, quæ ex natura rei in ipsis reperiatur, imo si una, et eadem res forte spectet ad diversas potentias, in illam quærendas esse rationes reales diversas. Quæ omnia ita patent. Nam unitas et diversitas potentiae, est unitas et diversitas realis, quia ex objectis sumitur, et non ex conceptione nostra; ergo una potentia respicit adæquate objectum realiter unum: ergo omnia circa quæ versantur debent convenire in aliqua ratione reali una: et e contrario in potentiis diversis proportionaliter philosophandum. Et hinc ulterus colligitur quarto præter convenientias et differentias, quas res habent in esse rerum, habere alias in esse objectorum, et has in illis fundari, non in conceptione mentis: quia vero stat, differre duo aliqua in esse rerum, et convenire in ratione objectorum, ideo tales rationes inter se diversas esse concludendum est. Unde habetur ejusmodi tertia conclusio. Unitas, vel diversitas potentiae sumenda est ex unitate et diversitate formalium objectorum, ut objecta sunt. Cujus probatio patet ex dictis.

12. *Quænam putanda sit eadem, vel diversa ratio formalis unde unitas, vel diversitas objectorum sumatur.*—*Notatio prima.*—Sed explicandum superest, que sint rationes hæ formales objectorum, ac sufficientes ad dandam unitatem et diversitatem potentii. Pro expositione est notandum primo inter potentias esse alias universaliores aliis, eo quod respi ciunt universaliora objecta, eamque diversitatem aliquando provenire ex perfectione, aliquando ex imperfectione earumdem potentiarum: nam in potentiis pure passivis, passione proprie dicta, seu physica, quanto potentia imperfectior est, tanto est universalior, id est, aptior, atque aptior, ad patiendum plura. Unde materia prima, quia est imperfectissima inter potentias passivas physice est indifferens ad omnes formas, et consequenter ad omnes alterationes et passiones physicas: at in potentiis passivis passione perfectiva universalitas provenit ex perfectione: sic intellectus potest plura recipere, quam sensus. In potentiis autem activis, universalitas simpliciter semper provenit ex perfectione: exempla sunt innumeræ. Et ratio est aperta, quia pari passione proprie dicta imperfectionis est, et ideo posse plura pati majoris imperfectionis: at vero posse perfici per receptionem alicujus formæ absque alterius amissione, ac posse operari et efficere, perfectionis est non modicæ. Et ideo

universalitas hac in parte major est perfectio potentiae, ex quo intelligitur non esse eodem modo assignandum objectum formale omnibus potentiarum: nam potentiae universaliori assignandum est universalius objectum, id est, plura comprehendens sub formalis ratione sua.

13. *Notatio secunda in qua concinit auctor, l. 2, de Grat., cap. 11, num. 25.*—Ad hoc tamen melius intelligendum, notandum est secundo esse potentias universalissimas in suo genere, ut intellectum in genere potentiae cognoscitivæ, alias limitatas nimis, ut externos sensus in eodem genere: alias vero esse quasi medias, quia nec adeo sunt universales, neque adeo limitatae, ut interiores sensus, et simile quidpiam reperiiri poterit in quovis genere potentiarum: juxta quam diversimode est illis assignandum objectum formale; ordinarie tamen hoc illis commune est, quod formalitas objecti attendenda potissimum sit penes modum, quo potentia ipsum attingit, et quo ab eodem immutatur, sed differentia est quod in potentiis particularibus in suo genere modus attingendi, aut immutandi sumendum est secundum particularem, et specificam quamdam rationem: in potentiis vero universalioribus proportionaliter. Exemplum sit in potentiis activis, nam divina potentia, quæ universalissima est inter activas, uniens in se quidquid in aliis est divisum, habet pro objecto adæquato omne possibile: potentia vero activa particularis veluti ignis, quia limitatissima est, determinatur ad producendum ignem: potentia denique Solis, quæ est quasi media extenditur ad plura, quam potentia ignis, ad pauciora tamen, quam DEI potentia. Simile est in potentiis passivis, atque etiam in potentiis animæ, nam intellectus et voluntas, quæ universalissimæ potentiae sunt in suo genere, habet unitatem ex universalissimis rationibus, scilicet, quia una operatur trahendo objectum ad se, alia tanquam pondus tendendo in bonitatem objecti, et simile est in aliis.

14. *Consectarium ex proximis notationibus.*—Ex quo colligimus id, quod se habet, ut objectum formale respectu unius potentiae, comparatum ad superiorem et universaliorum potentiarum, habere se materialiter: quia nimis respicit ab ipsa potentia sub universaliori ratione, quæ est quasi forma sui objecti materialis quodammodo rationes omnes, quas sub se continet, ut in appetitu sensitivo, juxta multorum sententiam, de qua tamen infra libro 5, cap. 4. Bonum arduum et bonum concupiscibile sunt due rationes formales objec-

torum diversificantes duas potentias particulares et materiales; tamen illæ rationes comparatae ad voluntatem habent se materialiter, nam comprehenduntur sub universalis ratione boni, quam illa potentia in suo genere universalissima respicit, ut adaequatum objectum. Verius exemplum cernitur in externis sensibus, quorum formalia objecta materialiter se habent ad formale objectum sensus interni. Esset item hujus rei simile in artificialibus, si imperfectus artifex ad singulas actiones indigeret distinctis instrumentis, perfectior vero posset unico instrumento exequi omnes. Atque hoc est, quod in communi dici potest de modo assignandi objecta formalia potentiarum, in particulari vero dicemus in sequentibus, et per haec satisfactum est priori parti hujus capituli earum quas in fine numeri tertii proposuimus, jam de posteriori.

De modo specificandi actus.

15. *Quarta assertio.* — Actuum nomine hic intelligimus qualitates illas, quibus animæ potentiae attingunt extrinsece sua objecta, quales sunt cognitiones et appetitiones in facto esse: nam productiones, seu dependentiæ actuales talium qualitatum ab ipsis potentiis, et in universum actiones proprium constituentes prædicamentum, probabilius videtur per ipsos materiales terminos specificari, ut suo loco disputatur. Circa modum ergo quo specificantur prædicti actus sit quarta assertio hujus capituli. Actus immanens, ut est qualitas, sortitur speciem ab objecto, ad quod terminatur. Probatur quia eadem ratio proportionaliter est de actibus, quæ de potentiis: ostensum est autem potentias ita sortiri speciem suam: ergo, et cætera. Item ratio actus consistit in quadam coaptatione ad objectum, quoniam vel est cognitio, vel appetitio objecti, vel quid simile. Unde essentialiter sunt tales actus, quales requiruntur ab objecto circa quod versantur; ergo, et cætera. Idem patet in moralibus, sunt enim actus tales honesti, scilicet, aut pravi, qualia sunt eorum objecta, atque fines. Dices, terminare actum nihil in objecto ponit: ergo ut sic non potest veram specificationem conferre. Respondetur, si non terminare, certe terminativum esse, reale aliquid ponere in objecto, ratione cuius speciem conferat actu. Simile quid diximus alibi de relativis. An vero actus specificetur ab objecto formalis, vel materiali, et quod sit formale objectum illius (non enim id hactenus exposuimus) melius in

solutionibus argumentorum quarti et sexti intelligetur.

16. *Ad primum argumentum in n. 4.* — Ad primum argumentum ex initio positis communis solutio est: licet objectum sit extrinsecum, ordinem tamen ad illud esse intrinsecum. Similiter actus esse priores potentis in ratione finis, licet in executione sint posteriores. Sed utraque pars solutionis difficultatem habet. Prima quidem: nam ex illa sequitur potentias esse propter objecta, et non e contrario. Secunda item pars difficultis est, nam si actus nondum sunt, quomodo specificant? Ad primam partem respondetur potentias animæ intrinsece ordinari ad operandum circa objecta, et hunc esse finem earum proprium, neque esse inconveniens visum, verbi gratia, ordinari ad qualitatem seipso imperfectiorem, non enim ordinatur propter bonum ipsius objecti, sed propter perfectionem viventis, et propriam, visus siquidem percipiendo lucem satis perficitur: hoc ergo modo perfectior res ordinari vallet ad imperfectiorem; id est, ad operandum circa illam, in qua operatione ipsa potentia, quæ ordinatur, perficitur. Ad secundam partem respondetur, actum in existendo esse posteriorem potentia, in essendo vero priorem, et sic specificare per modum finis, quatenus postulat talem potentiam, quæ illum eliciat, unde sicut finalis causa non requirit existentiam ad causandum, ita neque actus ad specificandum, cum non specificet, ut intrinseca forma, sed ordo ad illum.

17. *Ad secundum ib.* — *Ad tertium.* — Ad secundum negandum specificans non esse quid certum, est enim objectum formale adaequatum potentiae, seu ratio formalis actuum, qui versantur circa tale objectum: petit vero argumentum, an eadem potentia exercere queat actus specie differentes? Sunt qui dicant omnes actus prout procedentes ab eadem potentia ejusdem speciei esse, quod omnes sint intra latitudinem objecti formalis unius potentiae, quod non videtur verum. Nam actus scientiae et opinionis, amoris et odii, nullatenus ejusdem sunt speciei, et tamen ab eadem potentia elicuntur. Item habitus dantur ad eamdem potentiam spectantes, ut vitium et virtus, fides et error: de quibus nulla ratione affirmari debet etiam prout in eadem potentia inveniuntur, ejusdem esse speciei, alias calor et frigiditas, prout sunt in eodem subjecto, ejusdem speciei dicerentur. Si ergo habitus ejusdem potentiae revera distinguuntur, actus etiam distinguuntur. Item calefactio et illu-

minatio procedentes a luce Solis sunt distinctæ speciei: ergo eadem potentia potest habere actiones distinctas. Idem ergo affirmari poterit in praesenti de operationibus animæ. Antecedens patet ex dictis. Nam per illas actiones diversimode communicat lux suum esse. Tandem potentia cognoscitiva non se sola, sed informata specie elicit actum: ergo per diversas species poterit elicere actus diversos. Neque hæc diversitas actuum ejusdem potentiae obstat specificationi potentiae ex actibus, quia non specificatur potentia ex hac specie actuum, sed ex latitudine actuum, qui versantur circa tale objectum formale, est enim potentia universalior, quam actus, vel habitus, et ideo universaliore rationem respicit, sub qua possunt dari multæ rationes diversificantes actus, et habitus. Ad tertium respondetur specificativum potentiae unum esse, nam, ut dixi, actus et objectum integrant unum finem potentiae, qui est consequi ipsum objectum: ab hoc ergo uno fine specificatur.

18. *Ad quartum in eod. n. 4.* — Ad quartum respondet D. Thomas, 4. p., q. 77, a. 3, ad 3, ad distinguendas potentias specie non requiri distinctionem realem objectorum, sufficeret diversitatem rationis. Si opponas hanc diversitatem in reipsa nullam esse, atque adeo neque ullam distinctionem a parte rei tribuere potentis. Occurrit Cajetanus licet in re non distinguantur objecta actualiter, distinguiri certe virtualiter, quod ad distinguendas vere potentias sufficit. Nam quod est actu unum, si in virtute plura sit, causare potest pluralitatem. Quæ solutio imprimis non explicat illam virtualem distinctionem. Videtur deinde petere principium. Nam argumentum assumit, non posse habere virtutem ad distinguendum plura, id quod in se unum est.

19. *Ad quintum.* — Respondetur ergo potentias desumere ex objectis distinctionem specificam, ideoque requirere objecta, formaliter saltem distincta, quam distinctionem saepe D. Thomas vocat secundum rationem, neque plane potest intelligi, quo modo distinctio formalis potentiarum sumatur ex objectis, nisi in illis etiam sint diverse rationes formales: sicut etiam intelligi non potest, quomodo duas species per eamdem differentiam constituantur: objectum enim in praesenti habet se ad modum differentiae. Unde ad argumentum concedo potentias ex vi objectorum habere tantum distinctionem formalem, talemque in objectis solum requiri, de factoque inveniri in bono et vero: porro identitas realis objecti minime

arguit identitatem realem in potentia: sicut neque e contrario, quoniam identitates hæc impertinentes se habent, neque una aliam causat: ex quo ergo (inquis) distinctio realis potentiarum sumeret? Respondetur sumi ex diversitate magna in modo operandi et attingendi objectum, addita limitatione et imperfectione potentiarum creatarum, sicut in intellectu et voluntate videre licet, differunt enim realiter ob longe diversam rationem actuum, nam intellectio quædam est assimilatio et penetratio objecti, amor vero est quoddam pondus in rem ipsam, unica autem potentia creata, et limitata non potuit amplecti utrumque modum operandi, in Deo tamen quamvis sit vera intellectio et verus amor, neque actus, neque potentiae distinguuntur, propter illius infinitatem. Ad quintum respondetur, omnes potentias habentes idem objectum formale ejusdem speciei esse, que autem sint illæ, non est hujus loci definire: quæ vero in arguento petuntur de visu hominis et equi, de intellectu Angeli et hominis, 1. 4, c. 1, n. 7, exponentum est.

20. Ad sextum suut qui concedant potentiam, actum et habitum esse ejusdem speciei, saltem secundum ordinem quem habent ad objecta: sed hoc sine dubio falsum est, nam intellectus et intellectio secundum omnem rationem specie distinguuntur. Item habitus et potentia diversas species qualitatis conflant etiam secundum ordinem, quem habent ad objecta, nam hinc potissime specificantur: ergo multo magis potentia et actus. Dico igitur potentiam et actum distinguiri specie, convenienter namque in objecto solum materialiter et inadæquate. Nam ratio formalis in objecto potentiae, est multo universalior, quam in objecto actus. Item modus, quo potentia attingit objectum, est longe diversus, potentia enim attingit mediante actu, actus vero immediate: potentia etiam respicit objectum absolute sub ratione possibilis, ut visus visible, actus vero respicit objectum quasi existens in actu, quia actu terminat, quæ omnia ostendunt diversitatem in formalis objecto potentiae et actus; ostendunt etiam quomodo objectum formale sit assignandum actibus, nempe sub particulari aliqua ratione contenta sub objecto universalis potentiae. Ad septimum et octavum patet solutio ex dictis.